УДК 001.895(477)(045)

к.е.н., доцент, Горбачова О. М.
студентка, Дивогриць О.М.
Національний авіаційний університет України

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто важливість становлення інноваційного процесу в Україні. Та незважаючи на досить великий ресурсний, технологічний та науковий потенціал країни, загальна ситуація для інновацій залишається несприятливою, розвиток яких вимагає формування відповідного нормативно - правового забезпечення, сприятливого фінансового, податкового та інституційного середовища з боку держави.

Постановка проблеми. Минулі роки для України характеризувалися призупиненням інноваційної діяльності у тому числі і через стрімкий занепад відповідної інфраструктури. Так, з березня 2005 року, була припинена дія законів про інноваційну діяльність, про спеціальний режим інвестиційної діяльності технологічних парків, не працювала Українська інноваційна компанія. І лише останнім часом з'явились свідчення певної активізації даної сфери: набула чинності нова редакція закону про технопарки, підготовлено законопроекти про стимулювання інноваційної діяльності, готується законопроект про державне регулювання у сфері трансферту технологій, відновила роботу Українська державна інноваційна компанія [8].

Певна активізація деяких напрямків інноваційної діяльності в Україні, вимагає вдосконалення функціонування існуючих елементів інноваційної інфраструктури (технопарки, інфопорти, кластери) та формування мережі практично неіснуючих (бізнес - інкубатори, технополіси). Їх ефективна робота, спрямована на комерціалізацію інноваційних розробок, має визначатися насамперед продуманою державною політикою, що враховує громадську думку та іноземний досвід. Також чинником активізації інноваційних процесів має виступати реформування системи вищої освіти, у тому числі у напрямку більш тісного та плідного співробітництва з науковим та бізнесовим середовищем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пробемами розвитку

інноваційного процесу в Україні займались багато вітчизняних вчених, серед них: Гончарова Н. П., Степанов О. П., Івченко В., Самойлик К. С., Мунтіян В. І., Орлюк О. П., Шевченко М. М., Галиця І. О., Кіндзерський Ю. В., Килимник О. І., Бутнік – Сіверський О. Б., Красовська А. Г., Булкін І. О., Домбровський О. Г., Шкарлет С. М., Кулініч Т. М. [10,11,12].

За даними Держкомстату, за 9 місяців 2005 р. лише на одному з шести промислових підприємств частка інноваційної продукції становила понад 50 %, тоді як на кожному другому - до 10 %. Загалом, понад 90 % від загальної кількості промислових підприємств взагалі не здійснюють інновацій. Слід відзначити, що падіння інноваційної активності підприємств не демонструє кореляції з динамікою інвестиційних процесів і відбувалося синхронно з інвестиційним "бумом" 2003-2004 рр., що свідчить про слабку інноваційну спрямованість інвестицій. Кількість промислових підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, зменшується.

При цьому спад інноваційної активності спостерігається як в добувній, так і в обробній промисловості. В межах останньої позитивні зрушення відбувалися в легкій промисловості; целюлозно-паперовій, поліграфічній промисловості та видавничій справі ; виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення. Проте в більшості провідних галузей обробної промисловості відбувалося зниження інноваційної активності. Кількість промислових підприємств, що впроваджують інновації, є ще нижчою, яка з кожним наступним роком має тенденцію до зменшення [2,9].

Низька інноваційна активність промислових підприємств, в свою чергу, обумовлює незначну частку інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції промисловості.

Підставою для деякого оптимізму може стати збільшення кількості освоєних нових технологічних процесів - ця тенденція триває вже декілька років. Проте потенціал такого оновлення використовується недостатнім чином.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Усвідомлення великої значимості підтримки інноваційних процесів в Україні засвідчило прийняття, починаючи з кінця 90-х рр. XX ст., низки програмних нормативних документів. Було нараховано понад 20 суттєвих нормативних актів, у тому числі 15 Законів України, які в тій чи іншій частині регулюють питання інноваційної діяльності в Україні [3].

Закон України "Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності" № 1977, який був прийнятий Верховною Радою України ще 13 грудня 1991 р. та став першим нормативним актом такого роду на теренах СНД, закладав основи державної політики в науково-технологічній сфері, визначав її основні завдання, механізми формування та реалізації. У 1993 р. було прийнято низку законів, спрямованих на охорону інтелектуальної власності, які відкривали шлях до формування ринку інновацій та участі України у міжнародному трансфері технологій. Важливе значення мали також закони "Про науково-технічну інформацію" (1993 р.) та "Про наукову і науково-технічну експертизу" (1995 р.), причому останній був визнаний еталонним для держав-учасниць СНД.

Положення даного закону набули розвитку в наступному знаковому нормативному акті - Законі України "Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 року, в якому відбувся перехід від акценту на суто науково-технічній сфері, якою законодавство обмежувалося досі, до методології проектного управління інноваційними процесами.

Відсутність практичної реалізації прийнятої нормативної бази не могла не відбитися негативним чином на стані інноваційної діяльності в Україні. Стан останньої визначається трьома чинниками: станом науки, станом інноваційної інфраструктури, попитом на інновації з боку матеріального виробництва. Тенденція до переважання негативних змін в науці і сьогодні залишається домінуючою. У фундаментальній науці продовжується постаріння наукових кадрів, старіння дослідно-лабораторного оснащення; зростання диспропорцій в науково-технічній інфраструктурі обмежує можливості створення інноваційного продукту, придатного для комерційної реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках; організація науково-технічної інфраструктури, фінансового забезпечення та менеджменту стає дедалі менш придатною для реалізації великих інноваційно-інвестиційних проектів, поступово переорієнтовується на виконання дрібних, периферійних проектів і завдань. Внаслідок цього не відбувається суттєвих позитивних зрушень в структурі промислового виробництва, яка в ході змін 90-их років втратила значну частину виробництв нових технологічних укладів і сьогодні не відповідає критеріям розвинених країн [5].

Формування цілі статті. Метою даної статті є визначення важливості